

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра гуманітарних і правових дисциплін

Шульженко І.В. Гігін О.В. Ємельянова А.Г.

ДЕРЖАВНЕ ТА РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ
Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Кривий Ріг
2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра гуманітарних і правових дисциплін

Шульженко І.В. Гігін О.В. Ємельянова А.Г.

ДЕРЖАВНЕ ТА РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ
Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Затверджено на засіданні
кафедри гуманітарних та
правових дисциплін
Протокол № 25
від “12” червня 2017 р.

Схвалено навчально-
методичною радою ДонНУЕТ
Протокол №9
від “30” червня 2017 р.

Кривий Ріг
2017

Методичні вказівки та завдання для самостійної роботи студентів і проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Державне та регіональне управління» (для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», галузі знань «07 Управління та адміністрування», спеціальності «073 Менеджмент»)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЧАСТИНА 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	17
Змістовий модуль 1 Теоретико-методологічні засади державного та регіонального управління	18
Змістовий модуль 2 Конституційні засади побудови структур державного управління.	20
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	22
Змістовий модуль 1 Теоретико-методологічні засади державного та регіонального управління	23
Змістовий модуль 2 Менеджмент органів державної влади	34

ВСТУП

Мета навчальної дисципліни - формування у студентів сучасного мислення та спеціальних знань у галузі управління на національному та регіональному рівнях; набуття умінь та формування компетенцій, необхідних для виконання функцій та реалізації повноважень органів державної влади і місцевого самоврядування.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Державне та регіональне управління» є опанування відповідної сукупності знань, вмінь та навичок, які повинні сприяти загально професійній підготовці майбутніх спеціалістів забезпечити належне виконання ними покладених завдань у сфері управління.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- теоретико-методологічні засади формування загальнодержавної та регіональної політики,
- закономірності управління на державному та регіональному рівнях,
- особливості державного управління в різних сферах суспільного розвитку та на різних рівнях;
- методичні та організаційні основи управління розвитком суспільства;
- існуючі моделі державного управління, вітчизняну систему та структуру органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх компетенції,
- законодавчі та нормативно-правові засади діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування,
- концептуальні засади реформування системи державного управління та місцевого і самоврядування, напрями вдосконалення управління національним та регіональним розвитком.

вміти:

- аналізувати стан і тенденції розвитку моделей державного управління;
- аналізувати напрями вдосконалення управління національним та регіональним розвитком, приймати рішення щодо їх впровадження;
- розраховувати і оцінювати основні показники ефективності державного і регіонального управління;
- аналізувати і оцінювати основні тенденції розвитку формування загальнодержавної та регіональної політики.

мати компетентності:

- певний досвід щодо формування цілісного уявлення про процеси, які характеризують формування загальнодержавної та регіональної політик,
- оволодіння новітніми підходами щодо оцінки еволюційного характеру розвитку концептуальні засади реформування системи державного управління та місцевого і

самоврядування;

- оволодіння культурою сучасного державного управління та місцевого самоврядування;
- набути певний досвід з формування загальнодержавної та регіональної політики;
- оволодіти досвідом з прийняття управлінських рішень на рівні місцевого самоуправління і регіональної влади.

Отже, набуття знань з теорії і практики державного управління, засад державної служби та формування дієвих механізмів регіонального управління і місцевого самоврядування стає невід'ємною складовою підготовки фахівця з менеджменту організацій.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Змістовий модуль 1 Теоретико-методологічні засади державного та регіонального управління

Тема 1 Основні теорії державного управління

Ключові поняття: Соціальна природа поняття «державне управління», його мета та зміст. Державне управління як системне суспільне явище. Системні характеристики державного управління. Теорія систем та управління. Фундаментальні процеси управління: планування, організація, управління, зв'язок. Визначення моделі системи державного управління. Етапи формування моделі системи державного управління на основі системного підходу. Об'єкт державного управління та предмет вивчення.

Основні теорії державного управління: економічна теорія держави; теорія суспільного вибору (суспільний договір, «фіаско держави», мінімізація трансакційних витрат); теорія соціології (теорія держави, соціальна структура суспільства, соціальна мобільність, статус і статусні ролі), теорія менеджменту (теорія раціональної бюрократії, організовані структури управління, розподіл праці в управлінських структурах, державне адміністрування).

Еволюція дослідження предмета державного та регіонального управління. Державне та регіональне управління у системі суспільних наук, інші науки і галузі знань. Поняття, система та завдання державного та регіонального управління як навчальної дисципліни. Методи вивчення державного та регіонального управління. Мистецтво управління.

Питання для самопідготовки за темою 1:

- 1) Визначте сутність управління.
- 2) Визначте сутність соціального і державного управління.
- 3) Охарактеризуйте особливості державного управління як складової
- 4) політичного управління.
- 5) Назвіть складові системи державного управління.
- 6) Назвіть суб'єкти державного управління.
- 7) Охарактеризуйте об'єкт державного управління.
- 8) Визначте сутність управлінських відносин.
- 9) Охарактеризуйте сутність держави як суб'єкта державного управління.
- 10) Назвіть основні специфічні риси державного управління.
- 11) Охарактеризуйте основні принципи державного управління.
- 12) Назвіть основні функції державного управління.
- 13) Охарактеризуйте основні концепції школи наукового управління.
- 14) Охарактеризуйте основні положення теорії бюрократії.
- 15) Особливості становлення і вплив на державне управління теорії «людських відносин».
- 16) Визначте особливості процесуальних теорій.
- 17) Особливості формування європейських й американської школи

державного управління.

Тема 2 Державна влада та державне управління

Ключові поняття: Держава як суб'єкт управління суспільними процесами. Сутність сучасної держави. Основні риси держави. Категорія влади. Державна влада як складова державно-владного механізму. Поняття та сутність функцій державного управління. Види функцій державного управління. Реалізація функцій в державному управлінні: основні проблеми.

Державне управління як система, що розвивається. Рівні державного управління: загальнодержавне управління, управління на регіональному та місцевому рівнях. Суб'єкти та об'єкти державного та регіонального управління. Принципи державного управління, механізми їх прояву і використання. Цілі державного управління, їх юридичне та ресурсне забезпечення. Функціональна структура державного управління. Сутність і класифікація функцій державного управління. Характеристика загальних (основних) та спеціальних (спеціалізованих) функцій. Допоміжні функції. Основні напрями діяльності в системі державного управління.

Поняття та класифікація методів державного управління: Організаційно-розпорядчі (адміністративні) методи, їх переваги та недоліки. Економічні методи та їх інструменти. Правові методи. Соціально-психологічні та неформальні методи впливу.

Сутнісні характеристики (рис) організаційної структури державного управління. Унітарна та федеративна організація державного управління. Основи побудови організаційної структури державного управління.

Моделі державного управління: світовий досвід. Структура державного управління у провідних країнах світу: інституційний. Функціональний організаційний аналізи, центральні, регіональні та місцеві органи управління, їх ієрархія, проблеми взаємодії. Використання зарубіжного досвіду державного управління у вітчизняній практиці.

Питання для самопідготовки за темою 2:

- 1) Визначте сутність держави у розрізі системи управління.
- 2) Визначте сутність форм державного устрою.
- 3) Охарактеризуйте особливості унітарної держави.
- 4) Охарактеризуйте особливості федеративної держави.
- 5) Визначте сутність політичного режиму.
- 6) Охарактеризуйте сутність державної влади.
- 7) Назвіть функції держави за соціальним значенням.
- 8) Назвіть функції держави за сферами діяльності.
- 9) Охарактеризуйте принципи державного управління.
- 10) Назвіть основні цілі державного управління.
- 11) Як класифікують цілі державного управління?
- 12) У чому полягає сутність методів державного управління?
- 13) Як класифікуються методи державного управління?

- 14) Охарактеризуйте адміністративні методи державного управління.
- 15) Охарактеризуйте економічні методи державного управління.
- 16) Назвіть сутнісні характеристики (риси) організаційної структури державного управління.
- 17) Охарактеризуйте види зв'язків в організаційній структурі державного управління.
- 18) Визначте моделі державного управління, які сформувалися у світі.
- 19) Особливості державного управління в перехідних суспільствах.

Тема 3 Державне управління в окремих сферах суспільного розвитку

Ключові поняття: Державне регулювання економіки, його цілі, функції, об'єкти. Роль держави у розвитку підприємництва. Державне регулювання структурної перебудови національної економіки. Конкурента та інноваційно-інвестиційна політика держави, методи та інструменти. Засоби впливу на розвиток промислового і сільськогосподарського виробництва, сфери обігу і торгівлі. Управління зовнішньоекономічним сектором.

Особливості управління соціальною сферою. Соціальна політика держави: необхідність, сутність, цілі та принципи. Основні об'єкти та складові політики. Моделі соціальної політики. Методи впливу держави на розвиток соціальних відносин. Основні напрями соціальної політики держави щодо економічно активного населення. Діяльність держави і щодо вразливих верств населення. Формування системи соціального захисту. Завдання державного регулювання розвитку елементів соціальної інфраструктури.

Специфіка управління у сфері культури та ідеології. Державне управління у сфері освіти, молодіжної політики, культури, науки, туризму, спорту, охорони здоров'я. Вплив і держави на розвиток інформаційного простору, формування суспільної свідомості. Державне управління і сфера особистого життя людини.

Питання для самопідготовки за темою 3:

- 1) Визначте сутність державного регулювання економікою.
- 2) Назвіть основні функції державного регулювання економікою.
- 3) Охарактеризуйте основні цілі державного регулювання економікою.
- 4) Назвіть об'єкти державного регулювання економікою.
- 5) Охарактеризуйте особливості державного регулювання соціальної
- 6) сфери.
- 7) Назвіть основні функції державного регулювання соціальної сфери.
- 8) Сутність і принципи формування соціальної політики.
- 9) Назвіть основні складові соціальної інфраструктури.
- 10) Охарактеризуйте принципи побудови системи соціального захисту.
- 11) Охарактеризуйте особливості державного регулювання в адміністративно-політичній сфері.
- 12) Визначте особливості державного управління у соціально-культурній сфері.
- 13) Напрями впливу держави на формування інформаційного простору і

національної свідомості.

Тема 4 Роль різних гілок влади у процесі державного управління

Ключові поняття: Система органів публічної влади. Законодавча влада в системі державного і управління. Поняття, склад і структура парламенту, його повноваження.

Державне управління і виконавча влада: поняття, співвідношення, взаємозв'язок. Роль виконавчої влади в управлінні. Види органів виконавчої влади та питання їх класифікації. Судова влада у системі державного управління. Поняття і роль судової влади у суспільстві. Судові системи та судові органи. Здійснення судової влади. Сутність і види контролю у суспільстві. Контрольна влада у системі управління, її органи та форми діяльності.

Особливості організаційної структури державного управління в зарубіжних країнах.

Питання для самопідготовки за темою 4:

- 1) Охарактеризуйте значення первинних компонентів – державних органів влади - у здійсненні цілей і задач державного управління.
- 2) Визначте сутність принцип поділу влади у державного управління.
- 3) Сутність і суб'єкти законодавчої влади.
- 4) Назвіть функції Верховної ради України як суб'єкта законодавчої влади.
- 5) Назвіть повноваження голови Верховної ради України.
- 6) Охарактеризуйте основні функції комітетів і постійних комісій як галузевих органів Верховної Ради.
- 7) Сутність і суб'єкти виконавчої влади.
- 8) Назвіть основні функції виконавчої влади.
- 9) Як класифікуються органи виконавчої влади в Україні.
- 10) Визначить принципи діяльності органів виконавчої влади.
- 11) Роль Кабінету Міністрів України у створенні ефективної виконавчої влади.
- 12) Особливості функціонування Державних комітетів як суб'єктів виконавчої влади.
- 13) Визначить повноваження місцевих державних адміністрації як суб'єктів виконавчої влади.
- 14) Назвіть функції судової влади.
- 15) Принципи побудови системи судів в Україні.

Тема 5 Державне управління на регіональному рівні

Ключові поняття: Регіональне управління: сутність, цілі та специфіка. Історичні форми управління регіональним розвитком. Державна регіональна політика та політика територіально-адміністративних органів. Роль місцевого самоврядування у розвитку регіону.

Основні напрями регіонального управління: управління природно-ресурсним

потенціалом регіону, управління фінансовими, трудовими ресурсами. Вплив органів державної влади на промислове і сільськогосподарське виробництво в регіоні, функціонування регіональних ринків. Управління інноваційною діяльністю. Роль державного управління щодо розвитку соціальної інфраструктури регіону.

Механізми реалізації регіональної політики держави: інституційно-правові, організаційні, фінансово-економічні, соціально-психологічні. Місцеві бюджети як фінансова основа соціально-економічного розвитку регіону. Державні та регіональні програми. Історичний досвід та особливості функціонування та управління територій із спеціальним статусом.

Регіональне управління та місцеве самоврядування. Поняття та суть місцевого самоврядування. Його основні ознаки та принципи, моделі управління. Роль органів місцевого самоврядування у розвитку регіону. Централізація та децентралізація влади.

Питання для самопідготовки за темою 5:

- 1) Сутність і принципи регіонального управління.
- 2) Визначте поняття регіону.
- 3) Назвіть основні функції регіонального управління.
- 4) Як класифікуються цілі регіонального управління.
- 5) Сутність державної регіональної політики.
- 6) Назвіть принципи здійснення державної регіональної політики.
- 7) Назвіть функції державної регіональної політики.
- 8) Охарактеризуйте особливості управління фінансовими, трудовими та іншими ресурсами на регіональному рівні.
- 9) Визначте поняття природно-ресурсного потенціалу регіону.
- 10) Напрями подолання асиметрії регіонального розвитку.
- 11) Принципи формування регіональної промислової політики.
- 12) Особливості формування і реалізації державної аграрної політики на регіональному рівні.
- 13) Охарактеризуйте проблеми інноваційного розвитку регіонів.
- 14) Принципи державного управління розвитком соціальної інфраструктури регіонів.
- 15) Принципи формування ефективного механізму державного регулювання розвитку регіонів.
- 16) Роль і значення місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку регіонів.
- 17) Сутність, принципи і механізм розробки державних і регіональних цільових програм.
- 18) Роль місцевих громад у формуванні ефективного місцевого самоврядування.
- 19) Особливості функціонування та управління територій із спеціальним статусом.

Тема 6 Система органів державної влади в Україні: конституційні основи їх функціонування, роль в управлінні

Ключові поняття: Історичний досвід державного управління в Україні. Конституційна модель розподілу влади в Україні. Верховна Рада та державне управління. Інститут Президента та державне управління. Органи виконавчої влади в Україні: загальна характеристика, управлінські зв'язки. «Субординація», «координація» і «реординація» між органами виконавчої влади.

Центральні органи виконавчої влади. Міністерства та інші органи виконавчої влади. Регіональні органи виконавчої влади. Місцеве самоврядування у державному управлінні України. Проблеми функціонування та напрями реформування.

Питання для самопідготовки за темою 6:

- 1) Назвіть історичні етапи розвитку державного управління в Україні.
- 2) Охарактеризуйте особливості державної влади в княжу добу у раннього середньовіччя.
- 3) Охарактеризуйте особливості державної влади в період козацько-гетьманської доби.
- 4) Особливості державного устрою західноукраїнських земель у складі
- 5) Австрійської імперії та Австро-Угорщини.
- 6) Роль і значення Універсалів в становленні державної влади в Україні як самостійної держави.
- 7) Охарактеризуйте конституційну модель розподілу влади в Україні.
- 8) Характеризуйте функції Президента України як складової законодавчої влади.
- 9) Визначте місце і значення системи «стримувань і противаг» у поділі влади в Україні.
- 10) Які механізми системи «стримувань і противаг» зазначені у Конституції України.
- 11) Визначте принципи формування управлінських зв'язків між органами виконавчої влади в Україні.
- 12) Визначте поняття субординації, координації і реординації.
- 13) Охарактеризуйте режими підпорядкованості за ступенем повноти.
- 14) Назвіть основні види управлінських відносин між органами виконавчої влади.

Тема 7 Центральні органи виконавчої влади в Україні

Ключові поняття: Центральні органи виконавчої влади (ЦОВВ) у системі державного управління. Історія формування і функціонування. Організаційна структура та завдання ЦОВВ, їх права, компетенція, функції. Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади. Історичний аспект формування уряду України. Структура та порядок формування Кабінету Міністрів України. Функціональні повноваження членів Кабінету Міністрів України. Секретаріат

Кабінету Міністрів України, порядок формування, повноваження. Відповідальність Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Міністерства України та їх повноваження. Державні комітети (державні служби) України та інші центральні органи виконавчої влади: їх статус, функції.

Територіальні органи центральних органів виконавчої влади: права, компетенція, функції. Централізація та децентралізація у структурній організації державного управління.

Питання для самопідготовки за темою 7:

- 1) Визначте роль і місце Центральних органів виконавчої влади у системі державного управління.
- 2) Охарактеризуйте організаційну структуру Центральних органів виконавчої влади.
- 3) Визначте основні завдання, права і компетенції Центральних органів виконавчої влади.
- 4) Особливості функціонування Центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом.
- 5) Назвіть основні Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом.
- 6) Назвіть склад Кабінету Міністрів України.
- 7) Назвіть повноваження Прем'єр-міністр України.
- 8) Назвіть основні функції Кабінету Міністрів України.
- 9) Охарактеризуйте типову схему побудову міністерства.
- 10) Охарактеризуйте особливості функціонування Державних комітетів.
- 11) Визначте повноваження територіальних органів виконавчої влади.

Тема 8 Регіональні органи державного управління

Ключові поняття: Місцеві державні адміністрації в системі державного управління. Основні завдання, правовий статус, компетенція місцевих державних адміністрацій. Повноваження, порядок формування та роботи місцевих державних адміністрацій. Структура місцевих державних адміністрацій, їх діяльність. Відносини місцевих державних адміністрацій у системі вертикальних та горизонтальних зв'язків. Управління факультативними територіальними одиницями. Господарсько-правовий механізм діяльності територій із спеціальним статусом.

Питання для самопідготовки за темою 8:

- 1) Визначте функції і повноваження місцевих державних адміністрацій.
- 2) Назвіть основні завдання місцевих державних адміністрацій.
- 3) Охарактеризуйте компетенції місцевих державних адміністрацій.
- 4) Охарактеризуйте порядок формування місцевих державних адміністрацій.
- 5) Визначте принципи побудови відносин місцевих державних адміністрацій.
- 6) Охарактеризуйте типи органів місцевих державних адміністрацій.
- 7) Принципи побудови взаємовідносин державних місцевих адміністрацій і

ЦОВВ.

- 8) Назвіть закономірність виникнення і визначення факультативних територіальних одиниць.
- 9) Наведіть приклади факультативних територіальних одиниць.

Тема 9 Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні

Ключові поняття: Історичний аспект та конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні. Державна політика у сфері місцевого самоврядування. Правовий статус органів місцевого самоврядування в системі державного управління. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні: територіальна громада, представницькі органи місцевого самоврядування. Асоціації та інші форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування. Особливості здійснення самоврядування в містах Києві та Севастополі. Всесвітня Декларація місцевого самоврядування, Європейська Хартія місцевого самоврядування та проблеми функціонування інституту місцевого самоврядування в Україні. Громадянин в державному управлінні. Поняття і основні характеристики громадянства: система закріплення. Взаємовідносини громадян і органів державного управління.

Питання для самопідготовки за темою 9:

- 1) Охарактеризуйте сутність громадської теорії місцевого самоврядування.
- 2) Визначте основні положення організації і функціонування місцевого самоврядування в Україні.
- 3) Визначте сутність місцевого самоврядування.
- 4) На яких принципах здійснюється місцеве самоврядування в Україні.
- 5) Охарактеризуйте системний характер місцевого самоврядування.
- 6) Визначте основні принципи побудови місцевого самоврядування та її складових.
- 7) Надайте визначення територіальної громади
- 8) Визначте місце і роль територіальної громади у формуванні системи місцевого самоврядування.
- 9) Назвіть суттєві особливості функціонування місцевого самоврядування в Україні.
- 10) Визначте особливості мають системи місцевого самоврядування у містах Києві та Севастополі.
- 11) Назвіть функції місцевого самоврядування в Україні.
- 12) Охарактеризуйте організаційно-правові форми місцевого самоврядування.
- 13) Основні положення Європейської хартії місцевого.

Тема 10 Внутрішня організація та управління органу державної влади

Ключові поняття: Загальнотеоретичні аспекти організації роботи органів

державної влади в Україні. Орган влади як об'єкт організації. Організація як процес і функція управління.

Сутність та особливості менеджменту органу державної влади, регламент його діяльності. Стратегічне управління та формування програми діяльності органу державної влади. Функціональний аналіз та контролінг діяльності органу державної влади. Інформаційне та комунікаційне забезпечення внутрішньої організації органу державної влади. Підготовка та прийняття рішень в органах державної влади. Зв'язки з громадськістю в системі управлінської діяльності органу державної влади. Роль та місце керівника в управлінні органами державної влади. Сутність лідерства в державному управлінні. Забезпечення законності в державному управлінні. Специфіка юридичної відповідальності в державному управлінні.

Питання для самопідготовки за темою 10:

- 1) Визначте принципи організації й діяльності органів публічної влади.
- 2) Охарактеризуйте основні форми діяльності органів публічної влади.
- 3) Назвіть основні методи діяльності органів публічної влади.
- 4) Визначте сутність внутрішньої організації органу державної влади.
- 5) Визначте сутність понять «делегування», «відповідальність», «повноваження».
- 6) Назвіть основні напрямки розподілу праці в органі державної влади.
- 7) Охарактеризуйте сутність менеджменту органу державної влади.
- 8) Охарактеризуйте внутрішнє і зовнішнє середовище діяльності органів державної влади.
- 9) Охарактеризуйте структуру органу державної влади, назвіть її складові.
- 10) Стратегічне управління діяльністю органів державної влади.
- 11) Завдання функціонального аналізу діяльності органу державної влади.
- 12) Функції та завдання контролінгу.
- 13) Охарактеризуйте основні форми контролінгу.
- 14) Назвіть основні джерела інформації органів державної влади та місцевого самоврядування.
- 15) Визначте сутність управлінських та державно-управлінських рішень.
- 16) Назвіть особливості державно-управлінських рішень.
- 17) Охарактеризуйте процес прийняття державно-управлінських рішень.
- 18) Визначте місце і значення зав'язків із громадськістю в системі управлінської діяльності.

Тема 11 Державна служба в Україні

Ключові поняття: Державна служба: поняття, риси, функції, принципи, види, організація. Система правових актів про державну службу та правовий статус державних службовців. Класифікація посад державних службовців.

Проходження державної служби та управління державною службою. Атестація державних службовців. Етика поведінки державних службовців. Управління державною службою. Державна кадрова політика. Підготовка,

перепідготовка та підвищення кваліфікації державних службовців. Бюрократія і бюрократизм у державному управлінні. Світові тенденції та вітчизняна специфіка бюрократії.

Питання для самопідготовки за темою 11:

- 1) Надайте визначення державної служби.
- 2) Як поділяється державна служба.
- 3) Назвіть основні принципи, на яких базується державна служба.
- 4) Назвіть організаційно-функціональні принципи державної служби.
- 5) Охарактеризуйте цілі державної служби.
- 6) Визначте основні завдання державної служби.
- 7) Назвіть основні функції державної служби.
- 8) Визначте поняття державного службовця.
- 9) Охарактеризуйте типи державних посад.
- 10) Статус державного службовця, складові статусу.
- 11) Охарактеризуйте права державного службовця.
- 12) Охарактеризуйте обов'язки державного службовця.
- 13) Етичні вимоги до державного службовця.
- 14) Визначте обмеження, що пов'язані з прийняттям на державну службу.
- 15) Назвіть гарантії, що надаються державним службовцям.
- 16) Охарактеризуйте основні завдання Національне агентство України з питань державної служби.

Тема 12 Ефективність державного управління. Державний контроль у сфері виконавчої влади

Ключові поняття: Поняття ефективності в управлінні. Чинники та критерії ефективності державного управління. Загальна соціальна ефективність державного управління. Ефективність діяльності управлінських органів і посадових осіб. Економічна оцінка ефективності функціонування органу державної влади. Демократичні процедури визначення ефективності державного управління.

Державний контроль у сфері виконавчої влади в Україні, його зміст та правові засади. Види контролю. Здійснення державного контролю щодо виконавчої влади з боку суб'єктів інших гілок влади: парламентський контроль, прокурорський нагляд, судовий контроль, адміністративний нагляд міліції. Громадський контроль за діяльністю органів державного управління.

Питання для самопідготовки за темою 12

- 1) Визначте поняття ефективності управління.
- 2) Розкрийте зміст поняття соціальної ефективності державного управління.
- 3) Назвіть основні критерії соціальної ефективності державного управління.
- 4) Назвіть суспільні інститути, які надають оцінку державного управління.
- 5) Розкрийте зміст економічної оцінки функціонування органу державної влади.
- 6) Охарактеризуйте призначення та процеси контролю діяльності органу

- державної влади.
- 7) Охарактеризуйте види контролю
  - 8) Визначте основні завдання підвищення ефективності контролю у сфері державного управління.
  - 9) Охарактеризуйте систему зовнішнього контролю в Україні.
  - 10) Визначте особливості конституційного, судового, парламентського контролю.
  - 11) Охарактеризуйте принципи і особливості державного фінансового контролю.
  - 12) Охарактеризуйте функції спеціальних контролюючих органів.

Тема 13 Відносини органів публічної влади в системі управління

Ключові поняття: Відносини центральних та регіональних органів державної влади. Основні напрями взаємодії центральних та регіональних органів державної влади та органів місцевого самоврядування з трудовими колективами, підприємствами, установами і організаціями. Взаємовідносини органів державної влади й місцевого самоврядування із судовими та правоохоронними органами: органами Служби безпеки України, органами прокуратури, органами внутрішніх справ.

Взаємодія державних органів та органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян. Здійснення нагляду за діяльністю об'єднань громадян. Організація роботи із запитами громадян. Державні та адміністративні послуги з боку органів виконавчої влади та їх правове регулювання. Залучення громадськості до участі в управлінні державними і суспільними справами та контролі за функціонуванням органів влади.

Питання для самопідготовки за темою 13:

- 1) Охарактеризуйте основні напрями взаємодії центральних і регіональних органів державного управління та органів місцевого самоврядування з трудовими колективами.
- 2) Охарактеризуйте основні напрями взаємодії центральних і регіональних органів державного управління та органів місцевого самоврядування з підприємствами.
- 3) Визначте принципи взаємодії центральних і регіональних органів державного управління та органів місцевого самоврядування із судовими органами.
- 4) Назвіть принципи і види взаємодії центральних і регіональних органів державного управління та органів місцевого самоврядування із Службою безпеки України.
- 5) Назвіть принципи і види взаємодії центральних і регіональних органів державного управління та органів місцевого самоврядування із органами прокуратури.
- 6) Визначте особливості взаємодії органів державної влади та органів

місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями.

- 7) Назвіть принципи взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями.
- 8) Визначте сутність адміністративної послуги.
- 9) Як класифікуються адміністративні послуги.
- 10) Охарактеризуйте форми і методи залучення громадськості до участі в управлінні державними і суспільними справами та контроль за функціонуванням органів влади.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Питання для обговорення

- 1) Державне управління як система: сутність, ознаки, особливості.
- 2) Порівняльний аналіз моделей державного управління.
- 3) Формування моделі державного управління в Україні.
- 4) Застосування світового досвіду формування моделі державного управління в Україні.
- 5) Порівняльний аналіз основних теорій державного управління.
- 6) Особливості теорії суспільного вибору.
- 7) Особливості теорії менеджменту.
- 8) Предмет і об'єкти державного управління на національному і регіональному рівнях: загальне і особливості.
- 9) Реалізація функцій державного управління на регіональному рівні.
- 10) Державне управління у системі суспільних наук.
- 11) Сутність та особливості суспільних процесів як об'єктів державного управління.
- 12) Функції державного управління та їх реалізація в Україні.
- 13) Проблеми реалізації функцій державного управління в Україні.
- 14) Особливості реалізації державного на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.
- 15) Суб'єкти та об'єкти державного та регіонального управління в Україні.
- 16) Застосування організаційно-розпорядчих (адміністративних) методів в практиці державного управління в Україні, їх переваги та недоліки.
- 17) Проблеми застосування економічних методів та інструментів в практиці державного управління в Україні.
- 18) Застосування соціально-психологічних та неформальних методів впливу в практиці державного управління в Україні.
- 19) Проблеми державного регулювання економіки в Україні.
- 20) Особливості застосування методів державного регулювання економіки в Україні.
- 21) Засоби впливу на розвиток промислового і сільськогосподарського виробництва, сфери обігу і торгівлі на сучасному етапі розвитку економіки України.
- 22) Методи та інструменти державного регулювання зовнішньоекономічним сектором України в умовах євроінтеграції.
- 23) Особливості управління соціальною сферою в Україні.
- 24) Проблеми формування системи соціального захисту в Україні.
- 25) Специфіка управління у сфері культури та ідеології в Україні.
- 26) Напрями впливу держави на розвиток інформаційного простору.
- 27) Завдання і особливості формування суспільної свідомості на сучасному

етапі становлення української держави.

- 28) Особливості організації органів публічної влади в Україні.
- 29) Роль і значення парламенту у формуванні законодавчої влади в Україні.
- 30) Роль виконавчої влади в управлінні в Україні на сучасному етапі.
- 31) Види органів виконавчої влади в Україні, їх функції, завдання та особливості діяльності.
- 32) Роль і значення судової влади у системі державного управління.
- 33) Контрольна влада у системі управління, її органи та форми діяльності в Україні. Особливості формування на сучасному етапі.
- 34) Сутність і специфіка регіонального управління в Україні.
- 35) Проблеми адміністративної реформи в Україні.
- 36) Роль місцевого самоврядування у розвитку регіонів України.
- 37) Напрями регіональної реформи в Україні, проблеми і перспективи.
- 38) Місце і значення регіонів в сучасному соціально-економічному розвитку країни.
- 39) Особливості механізмів реалізації регіональної політики держави на сучасному етапі.
- 40) Роль органів місцевого самоврядування у розвитку регіону. Проблеми централізації та децентралізації влади.

Змістовий модуль 2 МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Питання для обговорення

- 1) Особливості формування державного управління в Україні у період козацької доби. Вплив історичних традицій на сучасний етап розвитку державного управління в Україні.
- 2) Формування конституційної моделі розподілу влади в Україні на сучасному етапі.
- 3) Особливості формування управлінських зав'язків виконавчої влади на сучасному етапі становлення державного управління в Україні.
- 4) Функції та особливості функціонування міністерств та інших органів виконавчої влади в Україні.
- 5) Особливості функціонування регіональних органів виконавчої влади в Україні.
- 6) Значення механізму системи «стримувань і противаг» у формуванні ефективної системи державного управління.
- 7) Місце і значення центральних органів виконавчої влади в системі державного управління.
- 8) Права, компетенції і функції центральних органів виконавчої влади.
- 9) Історія формування центральних органів виконавчої влади в Україні.
- 10) Проблеми формування ефективної системи центральних органів виконавчої влади в Україні на сучасному етапі.
- 11) Місце і значення Кабінету Міністрів України в системі органів виконавчої влади.

- 12) Місце і значення, особливості функціонування державних комітетів (державних служб) України та інші центральних органів виконавчої влади.
- 13) Права, компетенції територіальних органів центральних органів виконавчої влади.
- 14) Проблеми формування системи територіальних органів центральних органів виконавчої влади на сучасному етапі становлення системи державного управління в Україні.
- 15) Проблеми централізація та децентралізація у структурній організації державного управління в Україні.
- 16) Місце і значення місцевих державних адміністрації в системі державного управління.
- 17) Відносини місцевих державних адміністрацій у системі вертикальних та горизонтальних зв'язків.
- 18) Особливості формування і функціонування факультативних територіальних одиниць в Україні.
- 19) Проблеми створення і функціонування територій із спеціальним статусом в Україні.
- 20) Історичні етапи формування місцевого самоврядування в Україні.
- 21) Напрями реалізації державної політики у сфері місцевого самоврядування в Україні.
- 22) Роль і значення територіальної громади у формуванні сучасної системи місцевого самоврядування в Україні.
- 23) Роль і значення представницьких органів у формуванні сучасної системи місцевого самоврядування в Україні.
- 24) Роль і значення представницьких органів у формуванні сучасної системи місцевого самоврядування в Україні.
- 25) Роль і значення асоціацій та інші форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування у формуванні їх сучасної системи в Україні.
- 26) Основні положення Декларації місцевого самоврядування, проблеми їх імплантації у практику місцевого самоврядування в Україні.
- 27) Основні положення Європейської Хартії місцевого самоврядування, проблеми їх імплантації у практику місцевого самоврядування в Україні.
- 28) Перспективи розвитку місцевого самоврядування в Україні.
- 29) Місце і значення громадянина в державному управлінні.
- 30) Проблеми взаємовідносин громадян і органів влади державного управління.
- 31) Принципи організації роботи органів державної влади в Україні.
- 32) Особливості організації та процесу управління в органах державної влади в Україні.
- 33) Регламент діяльності органів державної влади.
- 34) Особливості менеджменту органів державної влади в Україні.
- 35) Принципи стратегічного управління в органах державної влади.
- 36) Напрями розвитку стратегічного управління в органах державної влади.
- 37) Методичні підходи до формування програми діяльності органу державної влади.

- 38) Особливості інформаційного та комунікаційного забезпечення внутрішньої організації органу державної влади.
- 39) Принципи і критерії підготовка та прийняття рішень в органах державної влади.
- 40) Обґрунтування управлінських рішень в органах державної влади.
- 41) Проблеми забезпечення зв'язків з громадськістю в системі управлінської діяльності органу державної влади.
- 42) Роль та місце керівника в управлінні органами державної влади.
- 43) Проблеми формування іміджу керівника органу державної влади.
- 44) Проблеми лідерства в державному управлінні.
- 45) Специфіка юридичної відповідальності в державному управлінні.
- 46) Формування системи люстрації в Україні.
- 47) Основні підходи до забезпечення законності в державному управлінні.
- 48) Основні підходи до визначення ефективності державної влади.
- 49) Проблеми забезпечення соціальної ефективності в Україні.
- 50) Підходи до визначення економічної ефективності функціонування органів державної влади в Україні.
- 51) Становлення демократичних процедур визначення ефективності державного управління в Україні.
- 52) Особливості судового контролю за діяльністю органів державної влади.
- 53) Здійснення парламентського контролю за діяльністю органів державної влади.
- 54) Здійснення прокурорського нагляду за діяльністю органів державної влади.
- 55) Зміст та правові засади державного контролю у сфері виконавчої влади в Україні.
- 56) Проблеми становлення громадського контролю за діяльністю органів державного управління на сучасному етапі формування системи державного управління.
- 57) Принципи, на яких будуються відносини центральних та регіональних органів державної влади.
- 58) Основні напрями взаємодії центральних та регіональних органів державної влади та органів місцевого самоврядування з трудовими
- 59) Основні напрями взаємодії центральних та регіональних органів державної влади та органів місцевого самоврядування підприємствами, установами і організаціями.
- 60) Принципи взаємовідносин органів державної влади й місцевого самоврядування із органами Служби безпеки України.
- 61) Принципи взаємовідносин органів державної влади й місцевого самоврядування із органами прокуратури.
- 62) Проблеми взаємодії державних органів та органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян.
- 63) Напрями підвищення ефективності роботи органів державної влади із запитами громадян.
- 64) Проблеми організації роботи з об'єднаннями громадян.

- 65) Проблеми правового регулювання державних та адміністративних послуг.
- 66) Напрями підвищення якості надання державних та адміністративних послуг.
- 67) Проблеми залучення громадськості до участі в управлінні державними і суспільними справами на сучасному етапі формування системи державного управління в Україні.
- 68) Проблеми взаємовідносин гілок державної влади у сфері управління.
- 69) Необхідність реформування системи державного та регіонального управління на сучасному етапі розвитку євроінтеграційних процесів в Україні.
- 70) Завдання держави щодо формування ефективної системи управління на різних рівнях в умовах соціально-ринкових трансформацій в Україні.
- 71) Реформування системи державного управління відповідно стандартів публічного адміністрування, прийнятих в Європейському Союзі.
- 72) Проблеми адміністративної реформи в Україні. Напрями реалізації адміністративної реформи.
- 73) Напрями децентралізації державного управління.
- 74) Основні питання формування ефективної організації виконавчої влади як на центральному, так і на місцевому рівнях управління.
- 75) Напрями удосконалення механізмів правового захисту громадян у відносинах із органами державної влади.
- 76) Проблеми протидії і запобігання корупції в органах державної влади.
- 77) Основні питання впровадження сучасної нормативно-правової системи державного управління.
- 78) Основні питання впровадження сучасного наукового та інформаційного забезпечення системи державного управління.
- 79) Напрями оновлення інституту відповідальності у сфері державного та регіонального управління.
- 80) Проблеми запровадження раціонального адміністративно-територіального устрою.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Законодавство України про місцеве самоврядування : зб. законодав. актів : за станом на 5 листопад. 2001 р. // Верхов. Рада України. - Офіц. вид. - К. : Парлам. вид - во, 2001.
2. Авер'янов В. Б. Державне управління : європейські стандарти, досвід та адміністративне право / В. Б. Авер'янов. -К.: Юстиніан, 2007. - 288 с.
3. Воронкова В. Г. Менеджмент в державних організаціях: навч. посіб. / В. Г. Воронкова. - К. : Професіонал, 2001. - 256 с.
4. Мельник А. Ф. Державне управління : підручник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський. - К. : Знання, 2009. - 582 с.
5. Желюк Т. Л. Державна служба : навч. посіб. / Т. Л. Желюк. - Луцьк : Професіонал, 2000. - 558 с.
6. Круш П. В. Регіональне управління: навч. посіб. / П. В. Круш, О. О.

Кожем'яченко. -К. : ЦУЛ, 2007. - 248 с.

7. Лазор О. Д. Основи місцевого самоврядування : навч. посіб. / О. Д. Лазор. - К. : ЦУЛ, 2003. - 432 с.

8. Малиновський В. Державне управління : навч. посіб. / В. Малиновський. - Луцьк : РВВ «Вежа» Вол. держ. ун - ту ім. .Л. Українки, 2000. - 558 с.

9. Оболенський О. Ю. Державне управління та державна служба : слов. довід. /О. Ю. Оболенський. - К. : КНЕУ, 2005. - 478 с.

10. Оболенський О. Ю. Державна служба : підручник / О. Ю. Оболенський. К. : КНЕУ, 2006. - 472 с.

Допоміжні джерела

1. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: курс лекций, 2-е изд., дополн. / Г. В. Атаманчук. - М. : Омега-Л, 2004. - 584 с.

2. Державне управління і менеджмент : [навч. посібник у таблицях і схемах] / [Г. С. Одінцева, Г. І. Мостовий, О.Ю. Амосов та ін.] ; за заг. ред. д.е.н., проф. Г. С. Одінцової. - Х. : ХарРІ УАДУ, 2002. - 492 с.

3. Державне управління : проблеми адміністративно - правової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. - К. : Факт, 2003. - 384 с.

4. Дзюндзюк В. Б., Мельтюхова Н. М., Фоміцька Н. В. та ін. Публічне адміністрування в Україні: навч. Посібник / [за заг. ред. д-ра ф. наук, проф. В. В. Корженка, к.е.н., доц. Н. М. Мельтюхової - Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2011. - 306 с.

5. Європейські орієнтири адміністративного реформування в Україні: [монографія] / за заг. ред. В. Д. Бакуменка, В. М. Князева ; Кол. авт. В. Д. Бакуменко (кер. автор. кол.), Л. М. Гогіна, І.В. Козюра, С. О. Кравченко, Ю. Г. Кальниш, Л. Г. Штика. - К. : Вид-во НАДУ, 2005. - 172 с.

6. Мартиненко В. М. Інноваційна стратегія демократичного розвитку України : від місцевої демократії до демократичної держави: [монографія] / В. М. Мартиненко. - Х. : Константа, 2004. - 225 с.

7. Ординський В. Л. Управління в органах виконавчої влади : навч. посіб. : В. Л. Ординський, З. Р. Кисіль, М. В. Ковалів. - К. : ЦУЛ, 2008. - 296 с.

8. Україна - Європейський Союз: зібрання міжнародних договорів та інших документів (1991-2009) [Текст]/ [ред. рада: С.О. Камишев (голова) та ін.]. - К. : Юстініан, 2010. - 608с.

9. Якубовський О. П. Державна влада і громадське суспільство : системи взаємодії: монографії / О. П. Якубовський, Т. А. Бутирська. - О. : ОРІД НАДУ, 2004. - 196 с.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України: Офіційний сайт [Електронний ресурс]

2. Представництво ООН в Україні: Офіційний сайт [Електронний ресурс] /

3. Європейська Хартія про місцеве самоврядування [Електронний ресурс]. -

4. Програма розвитку ООН в Україні: Офіційний сайт [Електронний ресурс] /

5. Кодекс професійної етики працівника державної податкової служби в Україні

[Електронний ресурс] : Офіційний Інтернет-сайт Державної податкової адміністрації в Харківській області.